

Repere metodologice pentru aplicarea curriculumului la clasa a XI-a în anul școlar 2023-2024

Disciplina: PSIHODIAGNOZĂ

BUCUREȘTI, 2023

Notă: Prezentul document se aplică la toate clasele a XI-a de învățământ profesional special, indiferent de domeniul de calificare profesională.

I. INTRODUCERE

Terapiile specifice și activitățile de recuperare și compensare și în mod deosebit activitățile de **Psihodiagnoză** urmăresc cunoașterea potențialului actual al elevului, cunoașterea nivelului achizițiilor școlare, sprijinirea elevilor în ceea ce privește identificarea resurselor personale, utilizarea de către aceștia a unor tehnici de învățare, valorificarea informațiilor dobândite, în diverse contexte, pentru elaborarea unui proiect personal de educație și carieră și pentru dezvoltarea unui stil de viață favorabil schimbării și adaptării la noi contexte de învățare și muncă. Accentul este pus pe cunoașterea funcțională a elevului, formarea și educarea capacității de alegere, decizie, orientare profesională și integrare, stimularea și crearea unui efect sinergic al componentelor cognitive, socio-afective, comportamentale, atitudinale, motivaționale, în vederea formării unui stil de viață sănătos și a unei adaptări familiale, școlare și sociale adecvate.

Planul cadru prevede ca orele din *Aria curriculară Terapii specifice și activități de recuperare și compensare - Psihodiagnoză* (terapii specifice, psihodiagnoză și kinetoterapie) să fie distribuite în funcție de nevoile elevilor, gradul și tipul dizabilităților acestora, orele fiind organizate în activități individuale, de grup și la clasă. Astfel se evidențiază trei arii de intervenție:

- I - Psihodiagnoză
- II – Consiliere psihopedagogică;
- III – Terapii specifice.

Psihodiagnoza are rol esențial în sprijinirea elevilor pentru dezvoltarea carierei și facilitarea tranziției acestora spre continuarea studiilor la liceu, angajare sau inițierea propriei afaceri. Pentru elevii cu dizabilități, inserarea pe piața muncii este o adevărată provocare, chiar și pentru cei care au un IQ care i-ar putea ajuta considerabil. Deseori, bariera limbajului sau a problemelor motrice le creează dificultăți și rețineri din partea societății și a angajatorilor.

În urma evaluării, profesorul psihopedagog stabilește direcțiile de intervenție pentru realizarea competențelor specifice, optează pentru organizarea activităților de grup sau individuale ce pot avea caracter formativ, de dezvoltare personală sau de compensare și intervenție în situații de criză. Pregătirea elevilor prin învățământul profesional special de stat cu durata de patru ani permite absolvenților atât continuarea studiilor, cât și angajarea pe piața muncii. Activitatea de psihodiagnoză, evaluare și consiliere psihopedagogică are un rol esențial în sprijinirea elevilor pentru dezvoltarea carierei și facilitarea tranziției acestora spre continuarea studiilor la liceu, angajare sau inițierea propriei afaceri.

Diagnosticul psihic se referă la recunoașterea sau identificarea unor procese/fenomene psihice ale individualității pornind de la detalii caracteristice și semnificative arătând apartenența persoanei la un anumit tip de personalitate.

Pentru această arie de intervenție considerăm că este necesară o alocare de 27% (32 ore) din totalul numărului de ore.

Consilierea psihopedagogică are drept obiectiv, în școală, dezvoltarea unui sistem coerent de scopuri în viață și întărirea comportamentului intențional. O persoană orientată spre scop este capabilă să pună în acțiune modele alternative de comportament, să abordeze problemele de viață din perspective diferite, dar fără a se cantona rigid în anumite soluții prefabricate. Prin urmare, în procesul de consiliere se încearcă “provocarea” unei schimbări voluntare în atitudinile și comportamentul clientului, astfel încât persoana sau grupul „să funcționeze optim din punct de vedere psihosocial”.

Evaluarea psihologică reprezintă activitatea de bază în psihodiagnostic și constă în strângerea unor date psihologice, prin utilizarea mai multor procedee precum: testarea psihologică, interviul psihologic, observarea comportamentului uman cu ajutorul unor instrumente și proceduri specifice, în scopul realizării cunoașterii psihologice.

Evaluarea reprezintă totalitatea activităților prin care se colectează, organizează și interpretează datele obținute în urma aplicării unor tehnici, metode și instrumente de măsurare, elaborate în conformitate cu obiectivele și tipul evaluării, în funcție de conținutul și grupul de lucru vizat, în scopul emiterii unei judecăți de valoare pe care se bazează o anumită decizie în plan educațional.

Pentru această arie de intervenție considerăm că este necesară o alocare de 32% (38 ore) din totalul numărului de ore.

Terapiile specifice – vizează stimularea dezvoltării unei personalități armonioase a elevilor cu dizabilități intelectuale din învățământul special de stat, având ca obiectiv atingerea unui nivel de formare a competențelor cheie, care să reprezinte baza profilului de formare profesională. Sunt vizate dezvoltarea capacităților de utilizare a cunoștințelor, aptitudinilor și abilităților personale, sociale și metodologice pentru dezvoltarea profesională și personală. Activitățile de învățare se axează pe dezvoltarea unui nivel optim de funcționare cognitivă, socio-emoțională și comportamental-adaptativă în raport cu potențialul psihoindividual, în vederea unei cât mai bune integrări sociale și a unei inserții socio-profesionale viabile, care să le asigure o viață autonomă și demnă. Conținuturile vor fi structurate pe domenii de activitate (educație perceptiv-motrică, terapia tulburărilor de limbaj și comunicare, dezvoltarea limbajului, stimulare cognitivă etc.) funcție de particularitățile individuale și de vârstă.

Pentru această arie de intervenție considerăm că este necesară o alocare de 41% (50 ore) din totalul numărului de ore.

II. PLANIFICAREA CALENDARISTICĂ

În demersul psihopedagogic, **psihodiagnoza** reprezintă o etapă inițială, ea fiind diferită de evaluarea curriculară prin complexitate și instrumente utilizate (teste, scale, chestionare). Psihodiagnoza nu se reduce doar la teste, ea implicând și alte metode cum ar fi: observația, interviul anamnezic, metoda biografică sau analiza produselor activităților. Scopul final al psihodiagnozei este de a depista și de a măsura anumite particularități psihologice ale elevilor. Componentele psihodiagnosticului se referă la:

- elaborarea probelor;
- definirea sarcinilor față de acestea;
- condițiile de desfășurare a probelor de psihodiagnostic;
- determinarea modalităților de prelucrare și interpretare a rezultatelor;
- definirea valorilor și limitelor;
- acumularea de informații despre particularitățile psihicului uman;
- alegerea probelor potrivite pentru caracteristicile elevului, în așa fel încât să nu afecteze aria care se dorește a fi evaluată, dar ar putea fi adaptată tipului și gradului de dizabilitate.

Prin activitatea sa, profesorul psihopedagog poate să surprindă:

- trăsături și capacități psihice individuale ale elevilor;
- variabile psihocomportamentale ale clasei de elevi;
- cauze care au condus la anumite comportamente;
- cazurile de abatere (pozitive sau negative) de la normele de dezvoltare psihocomportamentală;

- poate să anticipeze evoluția comportamentului elevilor în anumite condiții și/sau situații;
- poate forma capacități de cunoaștere și autocunoaștere.
- poate ajuta la dezvoltarea unor mecanisme de coping-adaptative pentru elevii cu dizabilități senzoriale în vederea reușitei profesionale și a inserției sociale.

În urma colectării datelor, profesorul psihopedagog informează consiliul clasei despre obstacolele întâmpinate de elevi, reacțiile elevilor față de reușită/eșec, unele trăsături de personalitate în scopul de a-i ajuta să perceapă și să înțeleagă clasa de elevi, să adapteze mai eficient obiectivele și metodele de predare la posibilitățile elevilor, să moduleze relația pedagogică.

În demersul de evaluare poate utiliza diferite instrumente de evaluare: testul psihologic, observația comportamentului verbal sau non-verbal, interviul, chestionarul, etc.

Având în vedere specificul activităților de **Terapii specifice**, proiectarea lor se rezumă la **planul de intervenție personalizat**, ca instrument educațional de planificare și programare a activităților educațional-terapeutice și de concentrare a intervențiilor, pe baza unui proces de identificare a capacităților, abilităților, competențelor elevilor cu dizabilități intelectuale.

Activitățile de **Terapii specifice** se realizează de către profesorul psihopedagog, în funcție de tipul și gradul dizabilității elevilor, particularitățile individuale și de grup ale elevilor, orele fiind alocate pe clasă/săptămână. Aceste tipuri de activități se desfășoară în cabinete specializate, în ședințe de aproximativ 15-45 de minute, individual sau cu grupuri de 2-3 elevi, sau pot fi desfășurate și în clasa în care este înscris elevul, sub forma unui parteneriat cu profesorul.

Psihopedagogul va urmări ca actul educațional-terapeutic-compensatoriu să vizeze crearea unor situații de învățare cu un pregnant caracter terapeutic-compensatoriu, în vederea formării unor competențe în sfera cunoașterii, dar și creșterea gradului de adaptabilitate și independență al elevilor cu dizabilități.

Aprecierea în cadrul activităților de **Terapii specifice** nu se realizează prin note sau calificative, fiind utilizată preponderent evaluarea de progres, raportată la competențele vizate prin documentele de proiectare a intervenției educațional-terapeutice-compensatorii.

Domenii și conținuturi de intervenție

Psihodiagnoză

1. Expertiză, psihodiagnoză, evaluare psihopedagogică

Măsurarea nivelului de dezvoltare intelectuală;

Evaluarea nivelului de structurare a conduitelor senzorio-perceptive, coordonării psihomotrice, psihomotricității generale (globale) și fine, proceselor psihice, limbajului expresiv și receptiv, sferei și dinamicii afectiv-motivațional, trăsăturilor de caracter și a maturizării psiho-sociale;

Evaluarea nivelului achizițiilor școlare și a tulburărilor lexico-grafice și de calcul, de limbaj, emoționale, de comportament etc;

Evaluarea nivelului dezvoltării psihoindividuale, a autonomiei personale și sociale, a abilităților practice și tehnice;

Evaluarea competențelor de ordin comunicațional, decizional și psihosocial;

Consiliere psihopedagogică:

1. Identitate/ Autocunoaștere și management personal

Sinele și imaginea de sine în raport cu propria persoană, cu alții și cu societatea;

Stima de sine;

Aptitudini personale și profesionale în contexte diferite;

Strategii de optimizare motivațională;

Tehnici de autocontrol și de exprimare adecvată a emoțiilor

Comportamente adecvate în vederea integrării sociale.

2. Stil de viață sănătos

Calitatea vieții în context individual și de muncă;

Elemente ale stilului de viață cu impact asupra calității vieții (tutun, alcool, droguri, sexualitate, stres)

3. Managementul carierei

Traectorii în carieră

Oportunități pe piața muncii

Planul de educație și / sau carieră

Opțiuni pentru dezvoltarea carierei

4. Suportul digital ca asigurare a continuității activităților de consiliere

Evaluare prin metode alternative de comunicare (softuri educaționale, aplicații digitale, platforme aprobate de ME);

Terapii specifice

1. Abilități motorii și structuri perceptiv-motrice de bază

- Culoare, Formă, Mărime
- Capacitatea de orientare-organizare și structurare spațio-temporală

2. Terapia tulburărilor de limbaj

Limbaj expresiv:

- Diferențierea sunetelor în silabe și cuvinte
- Dezvoltarea abilităților de comunicare – exerciții de antrenare a sunetelor în propoziții și texte, jocuri de rol, frământări de limbă, recitare, repovestire, compuneri libere
- Îmbogățirea și activizarea vocabularului

Limbaj scris-citit:

- Activități de scris-citit după structuri date (cuvinte mono/bisilabice etc.)
- Activități de prevenire/corectare a situațiilor cu grad înalt de confuzie fonematică sau grafologică pentru sunetele/grafemele „p-b”, „t-d”, „c-g”, „f-v”, „s-z”, „s-j”, „m-n”, „u-n”, „s-ș”, „l-i”, „a-o” și de utilizare corectă a regulilor de ortografie
- Activități de dezvoltare a vocabularului prin tehnicile de sinonimie, antonimie și omonimie
- Activități de scris-citit (de la simplu la complex, de la propoziție la text, de la suport imagistic la creație liberă, etc.)

3. Procese psihice

- Dezvoltarea capacității de concentrare a atenției
- Exersarea diferitelor forme ale memoriei (de lungă/scurtă durată, vizuală, auditivă, etc.)
- Dezvoltarea gândirii - analiză și sinteză, comparație, serialitate/ secvențialitate, asocieri
- Dezvoltarea imaginației - completare de imagini/ cuvinte/ propoziții/ povești lacunare, joc de rol/ dramatizări.

EXEMPLU:

PLANIFICARE ANUALĂ

Clasa a XI-a (4 ore / săptămână, 30 săptămâni)

Aria	Competențe generale	Competențe specifice	Activități de învățare	Perioada*/ Obs.
Psihodiagnoză	1. Cunoașterea funcțională a elevului prin expertiză psihologică și evaluare psihopedagogică	1.1. Cunoașterea potențialului actual al elevului prin investigarea ariilor: senzorio-perceptive, coordonării psihomotrice, psihomotricității generale (globale) și fine, proceselor psihice, limbajului expresiv și receptiv, sferei și dinamicii afectiv motivaționale, trăsăturilor de caracter și a maturizării psiho-sociale	Examinarea și evaluarea elevului prin metode de cunoaștere și investigare: <i>Anamneza</i> <i>Ancheta</i> <i>Observația</i> <i>Convorbirea</i> <i>Studiul produselor activității</i> <i>Metoda testelor (verbale, nonverbale, de performanță): de inteligență, motricitate, atenție, memorie, limbaj, de personalitate, sociometrice, de dezvoltare</i> <i>Chestionarul</i>	Săpt. 1 4 ore
		1.2. Cunoașterea nivelului achizițiilor școlare instrumentale (scris-citit, calcul, rezolvare de probleme, comunicare) și identificarea unor posibile inabilități de ordin: comunicațional, decizional, de a face față unor situații psiho-sociale concrete	<i>Probe de evaluare a nivelului de cunoștințe</i> <i>Probe de expresie grafică și plastică</i> <i>Probe de construcție, completare, asamblare</i> <i>Probe asociative</i> <i>Scale de evaluare</i> <i>Metode interactive de grup</i> <i>Brainstorming</i>	Săpt. 2 4 ore
		1.3. Evaluarea ariei senzorio-perceptive (văz, auz, gust, miros, simț tactil)	<i>Anamneza, observația, convorbirea</i> <i>Probe asociative (imagini, obiecte, cuvinte)</i> <i>Probe de auz fonematic</i> <i>Probele tapping, trasare, punctaj, decupaj</i>	Săpt. 3 2 ore
		1.4. Evaluarea conduitei și a structurilor perceptiv -motrice (schemă corporală, lateralitate, culoare, formă, mărime, orientare spațio-temporală)	<i>Instrumente/probe/teste în vederea examinării psihomotricității</i>	Săpt. 3 2 ore
		1.5. Evaluarea limbajului (vocabular, aspect fonetic, posibilități de verbalizare, prezența tulburărilor instrumentale, funcția de simbolizare și integrare a limbajului)	<i>Probe de conștientizare fonologică</i> <i>Probe pentru evaluarea dezvoltării limbajului</i> <i>Probe de examinare a limbajului oral</i> <i>Teste de înțelegere a lecturii</i> <i>Scale de evaluare</i> <i>Probe pentru evaluarea predispozițiilor lexice</i>	Săpt. 4 4 ore

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT PROFESIONAL SPECIAL

			<i>Teste specifice</i>	
		1.6. Evaluarea proceselor mnezice	<i>Probe de memorie auditivă/vizuală/a numerelor/cuvintelor/formelor, etc. Teste de memorie</i>	Săpt. 5 2 ore
		1.7. Evaluarea atenției(volum, calitate, tulburări)	<i>Probe de atenție Teste de concentrare Labirinturi</i>	Săpt. 5 2 ore
		1.8.Evaluarea structurilor de personalitate (temperament, nivel aptitudinal, trăsături caracteriale)	<i>Teste proiective Observația Probe de desen Teste de personalitate Chestionare Probe de completare a frazelor, imaginilor, povestirilor</i>	Săpt. 6 4 ore
		1.9. Evaluarea, depistarea comportamentelor și emiterea unor posibile predicții	<i>Grile de observare a comportamentului Scale de evaluare Fișe de examinare Liste de control pentru depistarea tulburărilor de comportament Teste comportamentale</i>	Săpt. 7 4 ore
		1.10. Evaluarea sferei afectiv-emoționale și depistarea unor posibile tulburări	<i>Scale de maturizare psihosocială Scale de evaluare Chestionare Grile de observare</i>	Săpt. 8 4 ore
Consiliere psihopedagogică	1.Dezvoltarea interesului pentru autocunoaștere și a atitudinii pozitive față de sine și față de ceilalți	1.1. Dezvoltarea și valorificarea stimei de sine în raport cu propria persoană, cu alții și cu societatea;	<i>Chestionare de autocunoaștere; Chestionare de măsurare a stimei de sine la adolescenți; Jocuri de rol pentru creșterea stimei de sine; Discuții libere; Fișe de lucru („Copacul abilităților mele”, „Steaua personală”, „Mâna mea cea valoroasă”, „Broșură despre mine”, „Harta inimii”, etc.); Intervenții multi-modale, în cazuri asociate de stimă de sine scăzută; Activități de voluntariat; Activități în grupuri de suport.</i>	Săpt. 9 2 ore
		1.2. Dezvoltarea și exersarea aptitudinilor personale și profesionale în contexte diferite;	<i>Exerciții de identificare a propriilor interese și aptitudini în vederea îndeplinirii anumitor roluri sociale; Activități practice de asumare a unor roluri în grupurile de apartenență; Dialoguri tematice; Exerciții de autocunoaștere și management personal referitoare la contractul personal; Exerciții de conștientizare a resurselor personale: Ce-mi doresc? Ce vreau să fac?</i>	Săpt. 9 2 ore

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT PROFESIONAL SPECIAL

		1.3. Identificarea modalităților de dezvoltare a capacității de optimizare a motivației	<p><i>Exerciții de identificare a factorilor motivaționali;</i> <i>Vizionare de filme documentare/biografii/autobiografii, etc.;</i> <i>Activități extrașcolare cu caracter motivațional (vizite, întâlniri cu diverse personalități);</i> <i>Prezentări multimedia;</i> <i>Dezbateri pe marginea unor fabule, proverbe.</i></p>	Săpt. 10 2 ore
		1.4. Gestionarea emoțiilor în diferite contexte sociale	<p><i>Exerciții de exprimare a emoțiilor cu ajutorul corpului;</i> <i>Povești terapeutice;</i> <i>Jocuri de rol, acte teatrale;</i> <i>Exerciții de identificare a emoțiilor pe baza relației cauză-efect;</i> <i>Exerciții pentru determinarea și exprimarea conștientă a emoțiilor;</i> <i>Exerciții de identificare și diferențiere a reacțiilor emoționale adecvate și neadecvate în diferite contexte sociale;</i> <i>Exerciții de identificare a soluțiilor proprii pentru exprimarea în mod adecvat a emoțiilor;</i> <i>Exerciții de exprimare a stărilor emoționale în situații variate: fișe de lucru, mimă, jocuri de rol</i> <i>Brainstorming despre situații care implică emoții puternice: câștigarea sau pierderea unei competiții, schimbări în familie, eșec școlar, etc.</i></p>	Săpt. 10 2 ore Săpt. 11 2 ore
		1.5. Identificarea propriilor comportamente în vederea îndeplinirii anumitor roluri sociale;	<p><i>Exerciții de identificare a propriilor comportamente în vederea îndeplinirii anumitor roluri sociale;</i> <i>Exerciții de identificare a unor reguli de comportament acceptate social;</i> <i>Construirea unor povești cu început dat care să pună în evidență comportamente adecvate;</i> <i>Activități practice de asumare a unor roluri în grupurile de apartenență;</i> <i>Jocuri de rol pe teme legate de rezolvarea unor situații problematice;</i> <i>Activități de voluntariat;</i></p>	Săpt. 11 2 ore Săpt. 12 2 ore

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT PROFESIONAL SPECIAL

			<i>Dialoguri tematice.</i>	
	2. Adoptarea unui stil de viață sănătos în relația cu sine, cu ceilalți și cu mediul	2.1. Adoptarea unei conduite preventive în raport cu situațiile de risc ce pot acționa asupra propriului corp	<i>Exerciții de identificare a surselor potențiale de risc acasă, în școală sau în comunitate; Exerciții de identificare a simptomelor unor boli frecvente; Discuții tematice privind modalitățile de transmitere a bolilor; Rezolvarea de situații problemă privind starea de sănătate; Exerciții de identificare și grupare a situațiilor de risc din mediul înconjurător ce pot acționa asupra propriului corp; Realizarea de materiale informative (afișe, pliante, planșe, etc.); Elaborarea hărții conceptuale;</i>	Săpt. 12-14 8 ore
		2.2. Prevenția adicțiilor și managementul stresului	<i>Dezbateri și mese rotunde; Prezentare de materiale informative; Campanii de prevenire; Parteneriate cu instituții abilitate în domeniu (Poliția, Agenția Națională Antidrog...); Prezentări multimedia; Activități de educare a unor comportamente dezirabile; Tehnici de autocontrol și relaxare; Jocuri de rol pe tema bullying-ului și cyberbullyingului;</i>	Săpt. 14 2 ore Săpt. 15 4 ore
	3. Construirea planului personal de educație și carieră pe termen scurt, mediu și lung prin valorificarea resurselor personale și a informațiilor despre piața muncii	3.1. Proiectarea propriului traseu de formare profesională	<i>Prezentări individuale despre traseul educațional sau de carieră (tehnici art-creative, TIC, multimedia); Dezbateri pe tema importanței planificării învățării pentru reușita profesională; Chestionare de investigare a nivelului de creativitate; Fișe de lucru cu sarcini de rezolvat pentru planul personalizat de învățare/pregătire profesională.</i>	Săpt. 16 2 ore
		3.2. Explorarea oportunităților de pe piața muncii	<i>Exerciții de identificare a diferitelor tipuri de activități profesionale; Discuții dirijate cu privire la principalele caracteristici ale unei profesii; Jocuri de rol cu tematici legate de diferite ocupații;</i>	Săpt. 16 2 ore

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT PROFESIONAL SPECIAL

			<i>Exerciții de descriere a activității profesionale a părinților și a altor persoane cunoscute.</i>	
		3.3. Evaluarea cerințelor pentru practicarea profesiilor în vederea formulării unor opțiuni pentru angajare	<i>Joc de rol: întâlnire la un târg de joburi (standuri) cu persoane care au ales anumite posibilități de muncă: cu normă întreagă, cu jumătate de normă; Alcătuirea unui portofoliu personal adecvat unei ocupații; Prezentarea și analizarea de pliante informative; Discuții tematice cu persoane angajate, părinți, legate de ocupația acestora; Elaborarea unui colaj cu evoluția profesiei de-a lungul timpului.</i>	Săpt. 17 2 ore
	4. Adaptarea și implementarea resurselor tehnologice și digitale în procesul de evaluare și consiliere	4.1. Operarea în format digital prin tehnici și metode de investigare, evaluare, consiliere pe platformele educaționale și de socializare agreate de M.E.	<i>Activități desfășurate prin soft-uri educaționale (Tarabostes, Logopedix, LifeTool, etc.); Activități desfășurate pe platforme educaționale agreate de M.E.;</i>	Săpt. 17 2 ore Săpt. 18 2 ore
Terapii specifice	1. Dezvoltarea conduitelor și structurilor perceptiv-motrice și abilității motorii generale	1.1. Dezvoltarea structurilor perceptiv-motrice	<i>Exerciții pentru discriminarea culorilor, formelor, mărimilor, cantității, calității; Exerciții pentru formarea capacității de operare cu culoarea, forma, mărimea; Exerciții pentru formarea conduitei perceptiv-motrice de spațiu - recunoașterea și aprecierea unor distanțe/mărimi; Exerciții pentru formarea capacității de discriminare a duratei faptelor, acțiunilor, evenimentelor.</i>	Săpt. 18-20 10 ore
	2. Dezvoltarea abilităților de emisie-recepție a mesajului oral și abilităților în plan lexico-grafic	2.1. Stimularea comunicării orale	<i>Exerciții premergătoare formării și dezvoltării abilităților de comunicare orală; Exerciții de stimulare a achizițiilor lingvistice și vehiculare a cuvintelor; Exerciții de antrenare a abilităților gramaticale prin povestire, reproducere de povestiri, texte, întâmplări; Dialoguri dirijate și exerciții de adaptare a discursului verbal în diferite contexte sociale; Conversații organizate pentru perceperea de pe buze a expresiilor curente simple /complexe; Conversații organizate pentru perceperea întrebărilor și a</i>	Săpt. 21-23 12 ore

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT PROFESIONAL SPECIAL

			<p>răspunsurilor uzuale simple/complexe; Conversații organizate pentru perceperea dialogului; Exerciții pentru identificarea intonației exclamative și interogative; Exersarea pronunției expresive.</p>	
		2.2. Corectarea dislexo-disgrafiei	<p>Exerciții de identificare diferențiere și fixare mnezică a literelor; Exerciții de asociere literă – imaginea-cuvânt, fonem-literă-grafem; Exerciții de compunere, citire și scriere de cuvinte mono/bi/plurisilabice cu literele însușite; Exerciții de diferențiere fonematică /grafică și vizuală a literelor care conduc la distorsiuni: „p-b”, „t-d”, „c-g”, „f-v”, „s-z”, „s-j”, „m-n”, „u-n”, „s-ș”, „l-i”, „a-o”; Exerciții de scriere și citire a cuvintelor cu dificultăți specifice limbii române; Exerciții de lexie - grafie la nivel propozițional și de text; Exerciții de recunoaștere a direcției de unde vine sursa sonoră; Exerciții de lectura labială; Exerciții de dictare labială.</p>	Săpt. 24-25 8 ore
	3.Dezvoltarea capacităților intelectuale prin exersarea proceselor psihice	3.1. Dezvoltarea proceselor psihice	<p>Exersarea atenției și a memoriei prin exerciții specifice; Memorare de poezii, cântece; Exersarea gândirii cu ajutorul exercițiilor de asociere, compunere/descompunere, serialitate, cauzalitate etc.; Exersarea imaginației cu ajutorul exercițiilor pentru completarea desenelor, propozițiilor sau textelor; Povestire după imagini; Joc de rol; Dramatizări.</p>	Săpt. 26-28 10 ore

		3.2 Modelare comportamentală	<i>Jocuri psiho-educative; Exerciții de oferire a unui răspuns adecvat în funcție de situația de comunicare; Exerciții de recunoaștere corectă a emoțiilor; Exerciții de recunoaștere a stimulilor/factorilor motivaționali; Activități pentru identificarea stimulilor sociali (atenția, lauda, aprobarea, recunoașterea valorii personale de către ceilalți; Lecturi psihoeducative pentru înțelegerea comportamentelor pe care anumite emoții le determină.</i>	Săpt. 28-30 10 ore
--	--	------------------------------	--	-----------------------

Notă: Această alocare a orelor pentru fiecare arie de intervenție pe săptămâni este un exemplu. Orele pot fi planificate după aprecierea profesorului.

III. EVALUAREA GRADULUI DE ACHIZIȚIE A COMPETENȚELOR ANTERIOARE

Sarcina evaluării persoanelor cu dizabilități nu este una ușoară. Rolul evaluatorului este să știe exact ce este dizabilitatea, care sunt coordonatele sale, dar și s-o recunoască fie ca pe o experiență unică, fie ca pe o dimensiune a diversității umane. Numai astfel se poate aprecia corect dacă programele de intervenție educațional-recuperatorii pe care le propune și le evaluează răspund necesităților celor cărora le sunt adresate. Evaluarea este privită ca un proces complex, continuu, dinamic, de cunoaștere și estimare cantitativă și calitativă a particularităților dezvoltării și a capacităților de învățare a copilului. Evaluarea presupune colectare de informații, interpretare de date, punere și rezolvare de probleme în scopul orientării deciziei și acțiunii educaționale.

Evaluare inițială - constatativă are ca obiective:

- identificare, inventariere, clasificare, diagnosticare;
- stabilirea nivelului de performanțe actual al copilului;
- stabilirea încadrării educaționale;
- stabilirea parametrilor programului de intervenție personalizată (PIP).

Acest tip de evaluare utilizează teste de diagnosticare standard sau/și probe de evaluare informală.

Testele standard măsoară:

- nivelul inteligenței (teste verbale și non-verbale);
- nivelul activității psihice prin probe de percepție, imaginație, atenție, memorie, gândire, limbaj, afectivitate;
- nivelul abilităților motorii: schema corporală, lateralitate, motricitate, ritm;
- structura personalității.

Dezvoltarea personalității este o componentă majoră a psihicului uman, iar la copiii cu dizabilități are un caracter aparte datorită dependenței sale de dezvoltarea limbajului. Activitatea

de evaluare psihologică a copiilor cu dizabilități auditive și de vedere se desfășoară respectând principiile și metodologia specifică activității de psihodiagnostic în general, și va avea ca reper primordial respectarea principiilor evaluării copilului cu dizabilități:

- Evaluarea trebuie să fie subordonată interesului copilului;
- Evaluarea se bazează pe un parteneriat autentic cu beneficiarii direcți, și anume copiii și persoanele care îi au în ocrotire;
- Evaluarea se va axa pe potențialul de dezvoltare a copilului;
- Evaluarea trebuie să fie unitară, să opereze cu aceleași obiective, criterii și metodologii pentru toți copiii;
- Evaluarea completă și complexă presupune munca în echipă a specialiștilor pe diferite domenii de dezvoltare;
- Evaluarea presupune determinarea nivelului actual de dezvoltare în vederea oferirii unui prognostic și a unui plan de intervenție personalizat; evaluarea este un proces continuu;
- Evaluarea stabilește elementele pozitive din dezvoltarea copilului, care vor constitui punctul de plecare în activitatea de recuperare. **Evaluarea fără măsuri de intervenție este un nonsens.**

Demersul evaluativ în cazul copiilor cu dizabilități parcurge următoarele mari etape:

- Evaluare inițială - constatativă
- Evaluarea formativă
- Evaluarea finală în care se estimează eficacitatea programului de intervenție, modificarea planului, reevaluarea copilului

Data fiind complexitatea și unicitatea persoanelor, a emoțiilor, respectiv comportamentelor copiilor, nu se poate identifica o singură procedură sau probă care să fie utilă și suficientă în toate cazurile. Alegerea metodelor de evaluare se va face în funcție de scopul evaluării, caracteristicile particulare ale copilului, nivelul de acuitate vizuală, condițiile și contextul evaluării, precum și de o serie de variabile care țin de disponibilitatea și proprietățile probelor sau metodelor de evaluare.

În cazul copiilor cu deficiențe de senzoriale unul dintre aspectele specifice psihodiagnosticului este selectarea probelor și testelor de evaluare astfel încât rezultatele să nu fie influențate de dizabilitatea senzorială (vizuală - folosirea scalelor verbale, mărirea figurilor stimul din probele de evaluare, extinderea timpului de administrare a probelor în cazul celor care sunt cu limită de timp, etc.)

Așa cum am menționat anterior este util ca în evaluarea copiilor cu dizabilități să se realizeze o evaluare complexă folosind mai multe metode, tehnici, probe, pentru a obține o imagine cât mai acurată a nivelului de dezvoltare pe cât mai multe paliere și pentru a identifica nevoile specifice de intervenție psihologică.

Listă de instrumente de evaluare:

- Bender Santuci - evaluarea nivelului de structurare a conduitelor perceptiv-motrice de bază;
- Scala OZERETSZKI;
- Scala de dezvoltare GESSEL; BRUNET LEZIRE; VINE LAND;
- Proba HARRIS pentru coordonare;
- Probele pentru dominanță și lateralitate;
- Probele tapping, trasare, punctare, decupaj;
- Proba de orientare spațială- Piaget Head;

MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
ÎNVĂȚĂMÂNT PROFESIONAL SPECIAL

- Testul de coordonare a corpului pentru copii TCCC;
- Matrici progresive RAVEN;
- Proba de similitudini și fraze absurde;
- Cuburile KOHS;
- Scala BINET SIMON;
- Scala WISC;
- Probe pentru memorie vizuală și auditivă;
- Proba Rey (memorie auditivă);
- Probe constituite din șiruri de cuvinte, imagini, numere;
- Proba de vocabular Rey;
- Proba Borel-Maisonny;
- Test A.B.C. (L.Filho);
- Test de înțelegere a lecturii ;
- Probe de conștientizare fonologică;
- Fisă de evaluare a dificultăților grafice;
- Proba de evaluare a predispozițiilor lexice;
- Proba de evaluare a capacității lexice-Lobrot;
- Instrumente metodologice pentru identificarea persoanelor cu risc de diagnosticare a tulburărilor specifice de învățare (anexa 1 OMEN 3124/20.01.2017);
- Proba de atenție distributivă Praga ;
- Proba de baraj Zazzo;
- Test Toulouse Pierron;
- Labirinturi;
- CSEI (inventarele Coopersmith pentru evaluarea stimei de sine);
- NPQ* (Nonverbal personality Questionnaire);
- Teste proiective (om, arbore, casa);
- Testul Lucher;
- Probe de completare a frazelor, imaginilor, povestirilor;
- Lista de control pentru depistarea tulburărilor de comportament- Werry, Quay;
- MASC (Anxietate Agresivitate), etc.
- **Instrumente de autoevaluare (analiza SWOT personală)**
- Teste pentru cunoașterea motivației elevilor pentru învățatură;
- Chestionar pentru cunoașterea propriului temperament;
- **Portofoliul personal**
- **Chestionarul structurat**
- **Inventarul de concepte**
- **Harta conceptuală**

IV. RECOMANDĂRI PENTRU CONSTRUIREA NOILOR ACHIZIȚII

În urma evaluării inițiale, după ce s-a constatat nivelul de dezvoltare al elevilor, profesorul proiectează demersul recuperativ în vederea formării și dezvoltării unor noi competențe și trece la implementarea lui. Evaluarea fără intervenție educațional-recuperativă este un nonsens. Sistemul de intervenție în care este cuprins copilul cu dizabilități are următorii pași: identificare - diagnoză – orientare.

- intervenție - reevaluare - recuperare/reabilitare - integrare socială. În consecință, evaluarea este un proces continuu de planificare și programare care orientează programele de intervenții personalizate

(PIP).

EXEMPLU:

PLAN DE INTERVENȚIE PERSONALIZAT

Numele și prenumele elevului:

Clasa:

Diagnostic:

ARII DE INTERVENȚIE TERAPEUTICĂ	COMPETENȚE GENERALE	COMPETENȚE SPECIFICE (OPERAȚIONALIZATE)	ACTIVITATEA/ PERIOADA PROPUȘĂ PENTRU REALIZARE	METODE ȘI MIJLOACE DE REALIZARE	EVALUARE/ OBSERVAȚII, APRECIERI

EVALUAREA PERIODICĂ:

Obiective realizate:.....

Dificultăți întâmpinate:.....

Revizuirea programului de intervenție educațional-terapeutică (în funcție de rezultatele evaluărilor periodice):.....

Recomandări particulare:.....

V. ADAPTAREA LA PARTICULARITĂȚILE/CATEGORIILE DE ELEVI CU DIZABILITĂȚI

La debutul clasei a XI-a, pentru elevii cu cerințe educaționale speciale este foarte importantă etapa de dezvoltare interpersonală și de creare a unei atmosfere securizante la nivelul grupelor terapeutice formate în urma diagnosticului diferențial, cât și la nivelul clasei. Activitățile realizate în această etapă oferă copiilor posibilități de explorare a caracteristicilor personale și de exersare a diferitelor modalități de exprimare a personalității. În această etapă se încearcă valorificarea caracteristicilor pozitive ale copiilor, crearea unei ambianțe în care fiecare să se simtă

valoros, respectat și apreciat, stabilirea unei atmosfere prietenoase, de ajutor reciproc, de încredere, bunăvoință și comunicare deschisă.

Pentru a atinge cu eficiență maximă obiectivele din planurile de intervenție personalizată, activitățile de terapie corectiv-compensatorie se realizează, de regulă, individual, cu fiecare elev în parte și se desfășoară în cabinete dotate cu toate materialele/adaptările necesare pentru a susține intervenția. În situația în care activitățile nu pot fi desfășurate individual (de exemplu, dacă există un număr foarte mare de elevi arondați unui profesor psihopedagog), se recomandă formarea unor grupuri mici (doi, maxim 3 elevi), formate pe criterii de similaritate a deficienței și implicit, similaritate a intervenției terapeutice. Spre exemplu, pot fi formate grupuri din elevi care au același tip de deficiență și vor fi incluși în același tip de activități pe parcursul intervenției.

În organizarea activităților de terapie desfășurate față în față, eficacitatea intervenției poate fi îmbunătățită semnificativ de o serie de factori care țin de mediul de învățare, factori printre care menționăm:

- Utilizarea unui spațiu special adaptat pentru specificul activității respective;
- Utilizarea unor materiale adecvate specificului activităților de intervenție;
- Adaptarea activităților la disponibilitățile fizice și psihice ale beneficiarilor;
- Conceperea unui orar care să respecte particularitățile de dezvoltare ale fiecărui beneficiar, în parte; la conceperea orarului se va ține cont atât de necesitățile care impun frecvența intervenției;
- Captarea și susținerea unei motivații intrinsece din partea elevilor beneficiari prin utilizarea unor metode interactive/ dinamice și a unor materiale de învățare adaptate nivelului de dezvoltare al acestora;
- Crearea unui cadru emoțional propice pentru învățare.

Toate aceste caracteristici pot fi luate în considerare în organizarea activităților de psihodiagnoză, consiliere psihopedagogică sau de terapii specifice încă de la etapa de concepere a planurilor individualizate de servicii și a proiectelor de intervenție personalizată. Principiul general de care se va ține cont este cel al adaptării mediului de învățare pentru a răspunde nevoilor specifice ale fiecărui beneficiar.

În planificarea, organizarea și desfășurarea activităților desfășurate cu elevii cu dizabilități auditive, profesorul trebuie să respecte particularitățile psiho-individuale ale fiecărui elev, să țină cont de faptul că fiecare copil are anumite abilități auditive, în funcție de gradul pierderii auditive, de tipul de aparat auditiv pe care îl poartă, că fiecare elev are o modalitate dominantă de comunicare (fie verbală, fie prin limbaj mimico-gestual), iar limbajul receptiv și expresiv al elevului prezintă particularități specifice în funcție de toate aceste elemente.

Pentru organizarea activităților de terapie în sistemul online, cu elevii cu dizabilități auditive, este nevoie de adaptarea demersului terapeutic. În planificarea, organizarea și desfășurarea activității profesorul trebuie să ia în considerare o serie de dificultăți sau limite care pot să apară în realizarea acestui tip de activitate.

Feedback-ul acordat elevului este foarte important. Este util ca la sfârșitul fiecărei activități profesorul să aloce timp unei scurte discuții cu elevul pentru a identifica aspectele pozitive, dar și dificultățile întâmpinate. De asemenea, se recomandă ca în discuțiile cu elevul profesorul să solicite informații și despre calitatea transmisiei audio-video pentru a se putea remedia eventuale probleme tehnice, dacă acestea au existat pe parcursul activității.

Pe lângă acestea este de subliniat că *atmosfera* trebuie să fie una calmă, relaxată și colaborativă, arătându-i mereu copilului că părerea lui e importantă și valorizată. De asemenea, este important ca el să știe că nu există repercusiuni dacă nu știe sau nu dorește să răspundă unei anumite întrebări.

VI. BIBLIOGRAFIE

1. Băban, A.(coordonator), *Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigențieși consiliere*, BCU Cluj-Napoca, 2001;
2. Gherguț, A., *Sinteze de psihopedagogie specială, Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice*, Editura Polirom, Iași, 2005;
3. Minulescu, M., *Teorie și practică în psihodiagnoză*, Editura Fundației România de Măine București, 2003;
4. Opre, A., (coordonator), *Dezvoltare socială și emoțională- Ghid pentru licee*, București, 2020;
5. Stănică I., Ungar E., Benescu C., *Probleme metodice de tehnica vorbirii și labiolectură*, E.D.P., București, 1983;
6. Vrăsmaș, E., Stănică, C., *Terapia tulburărilor de limbaj – Intervenții logopedice*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997;
7. Wauters-Krings F.,*(Psiho)Motricitate-sprijin, prevenție și compensare*, Editura Asociației de ȘtiințeCognitive din România, Cluj-Napoca, 2014;
8. ***Programa Școlară pentru Psihodiagnoză, Consiliere, Orientare Școlară și Profesională, Clasele I-X, aprobată prin ordin al ministrului nr. 5235/01.09.2008;
9. ***Programa Școlară Consiliere și orientare Curriculum diferențiat pentru învățământul profesional de stat cu durata de 3 ani Clasele a IX-a, a X-a, a XI-a, aprobată prin ordin al ministrului nr. 4437/29.08.2014;
10. ***Programă Școlară Pentru Disciplina Evaluare și Consiliere Psihopedagogică, Psihodiagnoză Dizabilități Auditivă, învățământ gimnazial, 2018;
11. ***Programă Școlară Pentru Disciplina Terapii și Programe de intervenție, învățământ special clasele a V-a – a VIII-a, Dizabilități intelectuale ușoare și moderate, 2019;
12. <https://pdfcoffee.com/45786156-serviciul-psihologic-scolar-c-platon-pdf-free.html>;
13. https://www.academia.edu/35371622/PSIHODIAGNOSTIC_GHID_PENTRU_STUDEN%C5%A2I;
14. <http://andpdca.gov.ro/w/copii-cu-cerinte-educationale-speciale/>.

AUTORI:

Coordonator ME – prof. MITRAN LIANA MARIA

Cadru didactic	Unitatea școlară de proveniență
Moise Liviu	Centrul Școlar de Educație Incluzivă ”Aurora” Reșița Caraș-Severin
Stîrcu Loredana Mirela	Centrul Școlar de Educație Incluzivă ”Aurora” Reșița Caraș-Severin
Nandriș Gheorghe Adrian	Centrul Școlar de Educație Incluzivă ”Aurora” Reșița Caraș-Severin
Dăneasa Aurelia Mihaela	Centrul Școlar de Educație Incluzivă ”Aurora” Reșița Caraș-Severin
Petanec Bogdan Claudiu	Centrul Școlar de Educație Incluzivă ”Aurora” Reșița Caraș-Severin
Păcală Monica Sonia	Centrul de Pedagogie Curativă Simeria
Dumitrescu Daniela Sorina	Școala Profesională Specială pentru Deficienți de Auz „Sfânta Maria” București
Popa Maria Roxana	Școala Profesională Specială pentru Deficienți de Auz „Sfânta Maria” București
Obiloiu Nicolae	Școala Profesională Specială, Orașul Plopeni, Prahova